

ГЕНЕЗИС СУБ'ЄКТНОСТІ АЛГОРИТМУ КОРИСТУВАННЯ ПРИРОДНИМИ ОБ'ЄКТАМИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

О.І. Ковалів

доктор економічних наук, головний науковий співробітник
Інститут агроєкології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)
e-mail: okovaliv@ukr.net;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4908-7963>

Указано на потребу в наукових дослідженнях пріоритетності правової суб'єктності серед усіх учасників земельних відносин і збалансованого користування природними об'єктами права власності Українського народу, у тому числі в агросфері, що вважається актуальним і ключовим чинником розв'язання наявних проблем земельної монополії і корупції в Україні. Метою статті є систематизація та узагальнення здобутих автором нових знань конституційного земельного прагматизму для обґрунтування правової пріоритетності збалансованого використання природних об'єктів як основного національного багатства з позиції національних інтересів. Було досліджено концептуальні, законодавчі, програмні, організаційні та інші підходи до здійснення так званої земельної реформи в Україні. З'ясовано мінливість форм власності на землю та її природні ресурси від початку перебудови СРСР і дотепер, які породили в Україні на антиконституційній основі наявні "ринкові земельні проблеми". Встановлено, що новітні інноваційні інтереси етнічних українців, як і всіх повноправних громадян України, особливо тепер, цілковито узгоджуються із конституційно вмотивованими імперативами земельних відносин і природокористування. Доведено, що впровадження дієвих форм, методів і засобів протидії нинішній внутрішній корумпованій агресії є надважливим і невідкладним завданням. Уперше окреслено інваріантні риси, які притаманні українському етносу та є в стані життєдайної людяності, космічного першопрохідництва, інноваційної винахідливості, гармонії мислення і творчої наснаги, що генетично й духовно переходять (проявляються) крізь суб'єктність поколінь славетних предків етнічних українців, їх сімей, родин і родів. Практичне розв'язання наявних проблем у земельних відносинах і в природокористуванні значною мірою залежить від оперативності втілення Радою національної безпеки і оборони України та Верховною Радою України пропонувані автором науково обґрунтованих системних заходів "Нової парадигми звершення земельної реформи в Україні".

Ключові слова: Конституція України, Український народ, земельні відносини, природокористування, сталий розвиток, життєдіяльність, суб'єкт власності.

ВСТУП

Життєдіяльність (функціонування в просторі й часі) кожної людини є натуральною і відбувається в процесі природокористування — в конкретних умовах буття і суспільних відносин. Суб'єктність такої діяльності тією чи іншою мірою віддзеркалює певну потребу кожної живої квантової одиниці та відповідний інтерес кожного індивідуума в гармонії з іншими інтересами, а також певних груп як учасників процесу користування природними ресурсами (господарювання) особисто, на рівні господарства, підприємства, громади, адміністративної одиниці, держави, об'єднань, союзів чи всього людства.

Важливо, що суспільство живе за такими ж законами, як і природа загалом. Тому когерентність призводить до утворення самоузгоджувального потенціалу й система

життєдіяльності стає стійкою і врівноваженою [1].

Відомо, що при обмежених природних ресурсах життєдіяльності на нашій планеті постійно точиться конкурентна боротьба між різними спільнотами, і не лише шляхом економічної експансії та "перепрограмування" світогляду, мислення, ментальної чи духовної сутності суб'єктів іншої спільноти, яка володіє ресурсами, але й навіть фізично — шляхом агресивного (воєнного) захоплення чужого простору й території з відповідними ресурсами, трансформуючи їх під свої потреби й інтереси. Тому зовнішнього ворога треба однозначно й негайно перемагати. Водночас розв'язання проблематики із захисту власних прав на володіння, користування і розпорядження землею та її природними ресурсами як природними об'єктами права власності Українського на-

роду в усіх сферах життєдіяльності від дій будь-якого ворога на “внутрішньому гібридному фронті”, що породив проблеми монополії й корупції, має відбуватися прозоро, правдиво і відповідально. Пошук дієвих форм, методів і засобів протидії такій внутрішній і зовнішній агресії, особливо тепер, залишається надважливим і невідкладним завданням.

При цьому сталий розвиток і ефективність захисту національних інтересів України значною мірою залежить від правдивої оцінки стану природокористування як головної похідної реформування земельних відносин.

З'ясовано, що концептуальні, законодавчі, програмні, організаційні та інші підходи до здійснення так званої земельної реформи в Україні в період прийняття Декларації про державний суверенітет України (1990 р.) було розпочато на землях “державної власності”, пізніше (1992) — на землях надуманої “колективної власності”, а фактично затягну гібридну “земельну трансформацію” було звужено до “аграрно-колгоспної”, оскільки розуміння слова “земля” ототожнювалося переважно з “ґрунтом”, а господарюючі суб'єкти (користувачі) — з “колгоспом” чи “радгоспом”. Такі підходи, на жаль, продовжуються дотепер, не зважаючи на іншу сутність суб'єктності й об'єктності права власності “на землю”, що конструює унікальний алгоритм земле- і природокористування природними ресурсами як об'єктами права власності Українського народу, який однозначно декларують чинні норми Конституції України з 1996 року [2; 3].

Насправді конституційно вмотивована земельна реформа в Україні має охоплювати не лише родючі ґрунти як природні ресурси, а й усі інші категорії земель як не менш важливі природні об'єкти права власності Українського народу, які конституційно перебувають під особливою охороною держави й до яких мають стосунок усі громадяни України, зокрема селяни.

Проте багаторічні теоретичні і практичні дискусії щодо стану та потреб реформування суспільно-економічних відносин в Україні, особливо в земле- і природокористуванні аграрного сектору економіки, які тривають від самого початку перебудови СРСР і дотепер, були деструктивними та продовжують носити антиукраїнський і відомчо-монопольний характер, елементи якого, на жаль, трансформувалися в корумповано-олігархічну систему “володіння”.

Очевидно, що, зважаючи навіть на ці підстави, подальший розвиток сталих (збалансованих) як “ринкових” земельних відносин і природокористування в агроландшафтах України

можливо здійснити лише в процесі комплексного звершення земельної реформи як нової парадигми в усьому просторі держави і лише за умов політичної волі органів державної влади, наукової та педагогічної еліти на повноцінну інституалізацію конституційної норми стосовно права власності Українського народу на землю та її природні ресурси як на природні об'єкти — основне національне багатство, що де-юре перебуває під особливою охороною держави.

Зокрема, осмислені й досліджені нами основні методологічні засади (методи і способи) як науково-практичні передумови звершення земельної реформи в Україні для можливого формування простору збалансованого природокористування і формування сталих господарських об'єктів агросфери України вказали на потребу забезпечення умов в створенні на добровільних засадах понад 500 тисяч нових приватних сімейних фермерських і селянських господарств (родові, сімейні маєтки), створюваних молодими сім'ями (пріоритетне право надається воїнам-переможцям — учасниками бойових дій і їхнім родинам), переважно без найманих працівників, загальною площею майже 10 млн га малих масивів орних земель та інших (4–5 млн га) прилеглих угідь [4]. Тому обґрунтування в сьогоденні надскладних умов розвитку України, особливо в сільській місцевості, мають враховувати новітні інноваційні інтереси етнічних українців, які цілковито узгоджуються із конституційно-вмотивованими імперативами, що логічно передбачалось нами в технічних завданнях і робочих програмах із виконання наукового фундаментального дослідження на державне замовлення.

Дослідження пріоритету правової суб'єктності серед усіх учасників земельних відносин як складової алгоритму збалансованого користування природними об'єктами права власності Українського народу, у тому числі в агросфері, потребують також поглибленого наукового розкриття їхньої сутності та моделювання прогнозованого ефекту, що планується досягти в процесі виконання завдання “Оцінювання та моделювання еколого-економічного ефекту балансування інтересів природокористування в агросфері України” (черговий етап 2024 року), що виконується в межах завдання 37.00.02.02.Ф “Організаційно-економічні засади збалансованого користування природними об'єктами в агросфері України”, номер державної реєстрації: ДР 0121U108866.

Метою дослідження є систематизація і узагальнення здобутих нами нових знань конституційного земельного прагматизму для обґрунтування правової пріоритетності збалансованого використання природних ресурсів як

об'єктів права власності Українського народу — основного національного багатства, у тому числі в агросфері, з позиції національних інтересів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Огляд досліджень вказує на те, що в останній час з'явилося дуже багато праць і публікацій щодо аналізу й пошуку шляхів подолання наслідків війни, спричинених зовнішньою воєнною агресією рашизму, особливо щодо завданої різноманітної шкоди природним об'єктам, зокрема ґрунтам, лісам, водним ресурсам, фауні і флорі тощо. При цьому не зменшується турбота про стан і охорону всіх екосистем України.

Відомі вчені ННЦ “Інституту ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського”, обґрунтовуючи стан та завдання відновлення, охорони і управління ґрунтовими ресурсами України, приходять до логічного висновку: “Проблема раціонального використання та відновлення родючості ґрунтів, подолання їх деградації в Україні потребує нових організаційних і методичних підходів та комплексного розв'язання в системі законодавчого, нормативно-правового, нормативно-методичного, організаційного, інформаційного і технологічного забезпечення. Комплексність і взаємоузгодженість дій досягається розробленням та впровадженням нових стратегічних заходів у сфері збалансованого використання, охорони та управління ґрунтовими ресурсами з урахуванням масштабів деградації та екологічних наслідків” [5].

Проводячи “Аналіз можливих агроінженерних шляхів призупинення стрімкого падіння і подальшого забезпечення збереження гумусу ґрунтів сільськогосподарського призначення”, провідні вчені Національної академії аграрних наук України, доктори наук, професори В.Ф. Камінський, В.В. Адамчук, В.М. Булгаков та В.Т. Надикто пропонують, зокрема, посилити дієву законодавчу відповідальність за рівень родючості ґрунту як природного ресурсу [6].

Однак, зводячи проблематику “землі” переважно до “аграрної” та до обігу (ринку) земель сільськогосподарського призначення — з позиції інтересів агробізнесу, ці та інші відповідальні науковці системи НААН зовсім не згадують про справжнього власника “землі” — Український народ як суб'єкта, якому завдаються щорічні збитки, зокрема шляхом “деградації ґрунтів”, які автори справедливо відносять до “сфери використання, охорони та управління ґрунтовими ресурсами”. Бо ж виключним (справжнім) власником землі та її природних

ресурсів (ґрунтів також) як природних об'єктів, що є основним національним багатством, конституційно декларується саме “Український народ”, а не “господарючі суб'єкти” (користувачі) [7].

При цьому з'ясовано, що майже немає наукових досліджень, виконаних будь-ким із відомих нам вчених-аграріїв та економістів, окрім автора, щодо розроблення науково обґрунтованих шляхів і механізмів, які б розкривали засади конституційних вимог дієвого забезпечення прав людини-громадянина України як повноцінного співвласника держави й повноправного співвласника землі та її природних ресурсів — основного національного багатства, що де-юре перебуває під особливою охороною держави та є головним капіталом нації. Дослідження підтвердили, що науково-професійний дискурс на засадах “конституційного земельного прагматизму” в академічному середовищі набуває предметно-доказового статусу та більш переконливо вказує на об'єктивність і доцільність пропонування органам державної влади науково обґрунтованих наших рекомендацій щодо потреб і шляхів врегулювання існуючих земельних відносин і природокористування, особливо в агросфері, з позиції загальнонаціональних інтересів [8].

Оскільки наша держава взяла курс на ЄС і НАТО, тож надзвичайно актуальними темами стали наукові дослідження прав людини та розвитку сільських територій. У низці фундаментальних праць, зокрема докторів наук, професорів В.І. Шакуна, В.М. Гесця і О.М. Бородіної, з'ясовано та узагальнено основні положення документів з прав людини в земельних правовідносинах, особливо щодо Декларації ООН про права селян та інших осіб, які працюють у сільській місцевості [9].

Проте ми вважаємо, що вести розмову про бажаний розвиток сільських територій і про права селян у “власному домі” як генофонду нації, їх сімей, етнічного роду, особливо на тимчасово окупованих територіях, які понівечено рашиською війною, можна лише після остаточної перемоги над ворогом і лише в полі когерентності життєдіяльності як системи становлення (відродження) Нової України-Руси її громадянами — людьми третього тисячоліття.

Адже квантова поведінка на всіх рівнях функціонування когерентного поля (від ядра, атома, молекули і до живого суб'єкта як цілісного (квантового) організму) у просторі волі ТВОРЦЯ створює самоузгоджений потенціал стійкої системи, яка здатна саме себе підтримувати, забезпечуючи цілісність, узгодженість, синхронність. Перший паросток такої системи проявився в зародковому середовищі україн-

ської етнонації на своїй предковичній землі з проявленням українського норому 2014 року, особливо після 24 лютого 2024 року, розбудивши все цивілізоване людство на всіх континентах.

Роблячи спроби надати інформацію про основні принципи, закони і структури будови Всесвіту, про фізико-технічні основи розробки технологій сучасності й майбутнього, окреслюючи напрями їх пошуку й розроблення з позиції людини й суспільства як суб'єкта соціально-економічних та інших відносин, Василь Юхимович Шевцов [10] прийшов до епохальних висновків, які є актуальними й такими, що підсилюють наші твердження, зокрема таких:

□ Фізична економіка Ф. Кене, С. Подольського й політична (соціальна) економіка А. Сміта, К. Маркса є складовими частинами єдиної суспільної економіки. Фізична економіка лежить в основі моделювання контуру життєдіяльності людства, соціальна — в основі оптимізації двох векторів: біологічного (єго) і соціального через механізм розподілу суспільного продукту.

□ Економічні процеси в суспільстві, як і його розвиток загалом, описується експоненціальними (логарифмічними) залежностями, серед яких виділяється спіраль гармонійного зростання, побудована на числі φ — золотого перетину. Так само як і процеси розмноження в природі, економічні процеси моделюються рядами зворотних послідовностей, до числа яких входять і ряди Фібоначчі, що побудовані на правилі золотого перетину.

□ Правило золотого перетину розділяє суспільний продукт на ядро (стабільну частину) і периферію (територію пошуку, розширення виробництва і проїдання). Для стабільного розвитку системи значення (абсолютне) ядра не повинно зменшуватись. Додатковий продукт має розподілятися так, щоб він не лише проїдався, а й ішов на відновлення засобів виробництва і розширення сфери виробництва.

□ Щоб уникнути економічної деградації суспільства, необхідно планувати економіку в межах $\varphi = 0,618$ (в межах ядра) і віддати решту (0,382) на пошук оптимальних шляхів розвитку суспільства, що відповідає наявному в цих сферах діяльності людства коефіцієнту стохастичності. Обмежуючим фактором на всіх рівнях діяльності суспільства має бути межа проїдання, що обумовлена правилом золотого перетину.

□ Планування економіки має відстежуватись і в кругообігу грошей, у плановому жорсткому контролі за випуском грошової маси.

При цьому центральне місце відводиться власній безпеці через ставлення суспільства до

форм і шляхів привласнення чужої власності. Адже, хто контролює власність, гроші, інформаційні канали, чия релігія панує в державі, той узурпує та експлуатує цей народ. Народ, щоб залишитись народом, має користуватись власною головою, власною національною самосвідомістю [10].

Саме тому ми наголошуємо на когерентності простору проявлення алгоритму подальшого земле- і природокористування природними об'єктами права власності Українського народу як незмінної правосуб'єктності, що має об'єднуючу силу ("енергію ядра"), до утвердження суверенної і незалежної, унітарної держави, територія якої в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою. Лише за таких передумов "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються (будуть де-факто визнаватися — автор) в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є (буде — автор) головним обов'язком держави" (ст. 3 КЗУ) [3].

Ці та багато інших наукових праць вказують на потребу балансування правосуб'єктності всіх учасників вмотивованого процесу земельних відносин із врахуванням основних принципів, законів і структури будови Всесвіту та ролі людини як головного суб'єкта суспільно-економічних і екологічних відносин, що є квантовою одиницею життєдіяльності в просторі Орія-Руси-України.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інформаційну основу дослідження становлять Конституція України, вітчизняні та міжнародні законодавчі і нормативні акти у сфері економіки природокористування, земельних відносин, матеріали і звіти Державної служби статистики України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Державного земельного кадастру, наявні матеріали власного науково-теоретичного і практичного досвіду та апробації. Для виконання поставлених завдань використовували відомі методи досліджень, зокрема: монографічний (опрацювання наукових публікацій і також публікацій на шпальтах загальнонаціональної преси для обговорення в громадянському середовищі, нормативних документів, статистичних даних); абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків); аналізу та синтезу (обґрунтування методології системного дослідження) та інші.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Досліджуючи сутність генезису (грец. γένεσις від грец. Γέννωω — породжую, створюю, лат. *genesis*) правової суб'єктності багатогранних суспільних відносин в Україні, пов'язаних зі станом та наслідками використання природних ресурсів і охороною довкілля, нами розкрито причинно-наслідкові зв'язки формування і здійснення господарської діяльності та менеджменту, особливо з боку владних структур, що функціонували в існуючому прорадянському гібридному просторі інформаційного антагонізму і, на жаль, продовжують діяти до цього моменту. Ми обґрунтували також концептуальні і практичні кроки з врегулювання наявних проблем [11].

Логіка і практика вказують і на те, що впровадження (чи ні) результатів об'єктивних і професійних науково-дослідних робіт, які покликані сприяти повноцінному пізнанню чинників дії законів природи і суспільства як основи функціонування життя в конкретному полі діяльності земного буття людини (*homo sapiens*), її квантової поведінки в просторі життєдіяльності, може стати основною передумовою існування (чи ні) у третьому тисячолітті не лише етнічних українців, але й людства загалом.

У формуванні людини третього тисячоліття надважливу роль відіграє запрограмована космічна сутність (природний порядок), а також реально проявлений український норов, який розбудив все цивілізоване людство через воєнний геноцидом РФ проти України. При цьому центральною дилемою залишається стан глобалізації і відкриті та приховані протиріччя між різноманітними “кланами” власних інтересів, а також окремі антагоністичні утворення та їхня антигуманна діяльність, включно із “нелюдьми” РФ.

Володіючи природними ресурсами в межах геопростору України (Національна земельна комора України), що є природними об'єктами права власності Українського народу й основним національним багатством де-юре, а також основою (субстанцією) існування, становлення, функціонування і подальшого розвитку самої людини (суб'єкта), її сім'ї, етнічного роду, різних суспільних груп і людства в цілому, ми вимушені на початку третього тисячоліття виборювати волю і належність “на своїй Богом даній нам землі”. Адже “немає землі — немає людей — немає держави” як “власного дому життєдіяльності”, який потребує захисту від будь-якого “привласнення”.

Бо ж однією важливою особливістю контуру привласнення є те, що форми привласнення і сутність самого об'єкта власності формують

структуру свідомості власника, господаря (користувача) і виробника та зміст соціального устрою. Щоб уяснити дієвість впливу форм привласнення на свідомість людини, необхідно згадати вчення В. Вернадського про ноосферу. Він говорив: “Все, що створює людина, є продовженням самої людини”. Лопата, трактор, екскаватор, станок — продовження руки; крило, колесо — продовження ніг; телескоп, мікроскоп — продовження очей; книги, комп'ютер — продовження мозку і т.д. Людина є “універсальним модулем”, на який залежно від призначення “навіщуються” необхідні агрегати, програми, пристрої [12].

На кожній ланці привласнення в державному утворенні послідовно змінюють одна одну три різні за призначенням державні структури: диктатура — республіка — демократія, знову диктатура — ... і так далі. На першій стадії привласнення виробник — власник попередньої ланки чинить опір новому привласненню. Для подолання цього опору необхідна диктатура. Після привласнення необхідність у диктатурі зникає, більш ефективною формою державного утворення стає республіка. Та із часом нова форма привласнення старіє, бо новим формам праці відповідають і нові можливості привласнення. У надрах республіки визріває демократія, ілюзія справедливості розподілу суспільного продукту; нова форма власності, що потребує для свого впровадження нової диктатури на новому рівні суспільного устрою.

Щоб цього уникнути, в Україні застосовано унікальний конституційно вмотивований алгоритм розмежування об'єктності і суб'єктності щодо права власності “на землю”, а саме: “земля та її природні ресурси” як природні об'єкти права власності Українського народу — основне загальнонаціональне багатство, що є основою (субстанцією) життєдіяльності, а не “суспільним продуктом”; “земельні ділянки” (просторові межі) у геопросторі України, що є об'єктами цивільних прав для можливого в цьому просторі здійснення лише цільового “користування” (не володіння і не розпорядження) природними об'єктами — у процесі господарювання (природокористування). Важливо, що таке реальне правове розмежування унеможливило ілюзію “справедливості привласнення”, а, навпаки, запроваджує інститут самоконтролю і прозорої відповідальності перед Українською нацією як народом на “Богом даній землі”.

Конституційна сутність української “республіки” як народовладдя, на відміну від будь-якої “диктатури” чи “демократії”, стосовно користування (господарювання) “землею” як основним національним багатством полягає в зобов'язальному характері захисту прав суб'єктності громадян України.

Досліджуючи конституційний імператив частини четвертої статті 13 КЗ: “Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки”, нами було обґрунтовано те, що держава забезпечує захист прав лише тих (усіх) суб'єктів, які є одночасно власниками земельних ділянок і господарями (користувачами природних об'єктів) в їхніх межах. Особливо це стосується сільських господарів, які особисто ведуть землеробство і тваринництво, проживають на цій території і спрямовують свою діяльність як складову соціальної економіки. При цьому Основний закон України декларує, що: “Усі суб'єкти права власності рівні перед законом”, згідно з яким мають рівноправно регулюватися механізми, умови (регламенти) набуття, порядок і параметри користування, а також можливого позбавлення “прав користуватися природними об'єктами права власності народу” [13].

Такі земельні відносини й сам процес природокористування моделюються перш за все в просторі педосфери (дав.-гр. *πέδον*, *pedon*, педон — ґрунт і дав.-гр. *σφαίρα* — сфера), яка за відомими визначеннями є поверхневою багатокомпонентною оболонкою Землі, у якій перетинаються і взаємодіють потоки речовини та енергії, що надходять на поверхню суші з особливим рівнем організації матерії в зоні контакту літосфери, атмосфери і гідросфери за активної участі живих організмів, що характеризуються цілим рядом біосферних функцій, найважливішою з яких є забезпечення життєдіяльності.

В умовах глобалізації, гібридної агресії, внутрішньої корупції та політичної нестабільності Україна потребує специфічного господарського підходу до природокористування на користь своїх громадян насамперед із використання відтворюваних природних ресурсів, що становлять сукупність об'єктів і систем живої природи, які охоплюють понад 85% території держави. До них належать: ґрунти, тваринний світ, мікробіота, сонячна, вітрова та інша енергія, атмосфера, гідросфера, наземна рослинність та інші природні ресурси. Такі ресурси постійно генерують не позичений природний капітал нації.

Водночас слід зауважити, що терміни “педосфера” і “ґрунтовий покрив Землі” не вважаються рівнозначними. Однак “ґрунт” є одним із компонентів педосфери і разом із підґрунтям і глибокими шарами кори вивітрювання є середовищем живих організмів. Підтримання (ні в якому разі не погіршення гумусового стану ґрунту), а в ліпшому разі покращення природної родючості ґрунтів — основного національного багатства, потребує постійного поповнення його (ґрунту) тіла органікою, а також створення ста-

лих умов збереження ґрунтової вологи тощо. Тому сільське господарство споконвічно й закономірно поєднує землеробство і тваринництво як основу життєдіяльності людства в гармонії з природними компонентами функціонування біосфери, де аксіомою є своєрідна формула: “родючість ґрунту дає корми для тварин, а ситі і здорові тварин повертають ґрунту її родючість через гній”. Не дивно, що в країнах ЄС щільність поголів'я ВРХ на 100 га сільськогосподарських угідь станом на вересень 2019 року складала понад 50 голів, а в Україні — лише 8 голів ВРХ, з них поголів'я молочних корів у країнах ЄС — понад 13,5 корів на 100 га, а в Україні — лише 4,6 голів на 100 га. У сусідній Польщі ці показники становлять 42,9 голів ВРХ і 14,9 голів корів, у Франції — 66,7 і 12,9, а в Німеччині — 71,4 голів ВРХ і 25,1 голів корів відповідно. Аналогічна картина зі щільністю поголів'я свиней і птиці.

Беручи до уваги те, що Україна конституційно задекларувала курс на ЄС, де домінує тотальне сімейне фермерство, тому першочерговою вимогою цілей звернення нової земельної реформи в Україні як основи сталого розвитку сільських територій і аграрного сектора економіки мала б стати орієнтація національної політики й економіки на формування системи пріоритетного інтересу працездатної молоді до комфортної життєдіяльності в здоровому і чистому довкіллі впорядкованих природних агроландшафтів в усіх регіонах України. Водночас має продукуватися натуральна екологічно чиста продукція і продукти харчування, з високою доданою вартістю, на інноваційній основі (без посередництва і маніпуляцій), зберігаючи і підвищуючи родючість ґрунтів. Також має досягнення баланс природокористування, зокрема й щільність поголів'я ВРХ на 100 га сільськогосподарських угідь на рівні ЄС [13].

На превеликий жаль, до цього всього й до наявних проблем тепер додалися ще й зовнішня воєнна агресія рашизму й окупація російською федерацією Криму та частини території Сходу і Півдня України. Унаслідок смертоносної війни проти українського етносу продовжує відбуватися жахлива руїна життєдіяльності всіх громадян України, їхнього життєвого матеріального й духовного простору, зростає інвалідність серед чоловіків працездатного віку, знищуються і руйнуються будівлі, споруди, інфраструктура та інше майно, забруднюється довкілля, зникають природні ресурси як природні об'єкти права власності Українського народу — основне національне багатство, а також ландшафти, водні джерела і цілі природні екосистеми тощо. Катастрофічний демографічний стан. Водночас руйнуються основні засади сім'ї, статус жінки, яка

перестала бути найсвятішим у суспільстві — матір'ю, берегинєю сім'ї.

Насправді визнавати гірко, та маємо усвідомити, що стан українського етносу (нації) знаходиться на межі виживання. У порятунок нинішнього стану на “внутрішньому фронті” включилися різноманітні наукові і громадські організації, об'єднання, товариства, рухи, створені небайдужими провідними вченими, політиками, громадськими і професійними — морально стійкими авторитетами. Пропонуються переважно на науковій основі у відкритому діалозі численні шляхи й механізми подальшого розвитку “власного дому”.

Зважаючи на все це, на основі загальних положень фундаментального теоретичного і практично розуміння новітніх процесів “перебудови” і трансформації (реформування) земельних відносин та природокористування в Україні як базових чинників життєдіяльності, а також враховуючи глобальні процеси, нами осмислено (досліджено) і здобуто впродовж 1986–2021 рр. нові знання в цій частині прав, законності й реальної суспільної поведінки на еволюційній основі гносеологічних змін та їх наукового аналізу з погляду дії законів неживої і живої природи та суспільства, а також потреб структурної будови, функціонування і розвитку як засад державотворення.

Вимоги забезпечення реальних прав власності Українського народу на свою землю як на ключовий об'єкт життєдіяльності спонукали нас переглянути здійснювані заходи під видом “земельно-аграрної реформи” і сформулювати нові теоретично-методологічні засади “звершення” земельної реформи в Україні як нової парадигми, а не просто “завершення” того, чого логічно і прогнозовано не відбулося [14].

Знання конституційного земельного прагматизму, що фокусується на правосуб'єктність громадян України як володарів і генераторів життєдіяльності у власному рідному просторі інноваційного існування стає “ключем” до звершення бажаної земельної реформи як нової парадигми.

Світовий досвід також підказує, що лише людина-громадянин як співвласник держави і природних об'єктів (основного національного багатства), яка водночас стає власником земельної ділянки як господарської одиниці, дбайливим господарем, що законно користується природними об'єктами, власником засобів виробництва і виробленої продукції та активним членом місцевої громади, здатна найбільш бережно і раціонально використовувати живі природні ресурси (об'єкти) без посередників і всіляких зайд (у здоровому партнерстві, кооперації та інноваціях), одержуючи кінцевий конкурен-

тоспроможний продукт із високою доданою вартістю.

У процесі такої збалансованої господарської діяльності виникає найбільший ефект капіталізації всіх її чинників, зокрема, на користь нації.

Саме ці передумови задекларовано в Основному Законі України. Частина 4 ст. 13 Конституції декларує: “Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки”. Такий ключовий обов'язок як комплексний (юридичний, економічний, екологічний, соціальний та ін.) пріоритет діяльності держави має стати центральною формулою і водночас інструментом у досягненні мети й завдань справжнього реформування земельних відносин і природокористування в Україні. Нічого не потрібно вигадувати.

На жаль, про цю вимогу прямої дії щодо формування тандему “власності і господарювання” не згадують ні “земельні реформатори”, ні олігархи, оскільки господарювати (користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону) мають право лише громадяни України (ч. 2 ст. 13 Конституції). Повторюся: такого закону немає дотепер.

Не слід забувати про верховенство суспільних інтересів, на що вказують конституційні норми зобов'язального характеру, зокрема підсилювальна вимога ч. 4 ст. 13 Конституції, яка декларує: “Усі суб'єкти (різні громадяни України — автор) права власності (на об'єкти цивільних прав — автор) рівні перед законом”.

Надважливо, щоб такі закони узгоджено регулювали не лише механізми та умови (регламенти) набуття всіма суб'єктами (громадянами України) відповідних “прав власності і господарювання”, а й безпрецедентну відповідальність разом із позбавленням тих, хто порушив суспільні вимоги користування природними об'єктами, права власності на земельні ділянки (межі), зокрема на землях сільськогосподарського призначення, як вимагає ч. 5 ст. 41 КУ, “з мотивів суспільної необхідності”.

Саме тому нову парадигму звершення земельної реформи в Україні ми вибудували на правдивих знаннях і механізмах повноцінної і комплексної інституалізації чинних норм Конституції, реалізація яких вигідна лише всім законослухняним громадянам. Головне, щоб було адекватне бажання справжніх слуг народу й чиновників найвищого рівня [15].

Оскільки наявний стан природокористування ускладнився зовнішньою воєнною агресією та окупацією росією частини суверенної України, тому, не чекаючи закінчення війни, потребує термінової адекватної реакції Ради національної безпеки і оборони України, яку очо-

лює Президент України (головнокомандувач), і Верховної Ради України стосовно однозначного захисту прав і національних інтересів усіх громадян України, у власності яких знаходиться єдине основне національне багатство — “земля та її природні ресурси” (стисло “земля”), зокрема землі сільськогосподарського призначення. У цьому зв'язку ми логічно очікуємо на безапеляційну підтримку, здобутих (згенерованих) нами нових знань, що узгоджуються із законами функціонування Всесвіту, у тому числі розумного життя на Землі, також від Національної академії аграрних наук України, адже Відділення аграрної економіки і продовольства НААН вважає розв'язання проблематики земельних відносин “найважливішими і такими, що потребують наукового супроводження” [8].

Слід не забувати, що згідно з одним із найважливіших принципів будови Всесвіту, а саме: “тривалість існування і життєдіяльності якого завгодно об'єкта в живому, розумному Всесвіті обмежена часом виконання задач призначених йому”, кожна система (в нашому випадку спільнота корінного народу України як суб'єкта титульної нації — етносу) має і буде існувати доти, доки не виконає задачі свого призначення в життєдіяльності людства [10].

Важливо, що об'єднує людей лише спільна задача та необхідні для її рішення природні й матеріальні ресурси. На цьому етапі становлення України відбувається формування нової свідомості і прогнозованого світобачення перспективи свого майбутнього.

Задачі, що має виконати український етнос, обумовлюються інваріантами — рисами (особливостями свого буття і сталістю життєдіяльності на рідній землі), якими наш етнос відрізняється від багатьох інших етносів і які (риси) знаходяться в стані життєдайної людяності, космічного першопрохідництва, інноваційної винахідливості, гармонії мислення і творчої наснаги, що генетично й духовно переходять (проявляються) крізь покоління суб'єктності славетних етнічних оріїв-русичів-українців, їх сімей, родин і родів.

Унікальні чинні “земельні імперативи” як головні риси (засади) Основного Закону України, які не реалізовані до цього часу, стають центральним призначенням аргументом функції (задачі) сталої життєдіяльності та рушійним чинником проявлення (розв'язкою наявних проблем у земельних відносинах і в природокористуванні) на користь української нації. Практичний розв'язок такої задачі значною мірою залежить від оперативності втілення Радою національної безпеки і оборони України та Верховною Радою України запропонованих автором науково обґрунтованих системних за-

ходів “Нової парадигми звершення земельної реформи в Україні” [11].

ВИСНОВКИ

Дослідження причинно-наслідкових зв'язків, що породили (створили) наявні проблеми земельної монополії і корупції в Україні, вказали на потребу наукових досліджень пріоритетності правової суб'єктності серед усіх учасників земельних відносин і збалансованого користування природними об'єктами права власності Українського народу, у тому числі в агросфері, що вважається актуальним і ключовим чинником розв'язання цих проблем.

Сталий розвиток та ефективність захисту національних інтересів України значною мірою залежить від правдивої оцінки сутності природокористування як головної похідної реформування земельних відносин і надважливо, щоб не було заміни в неконституційний спосіб форм власності на землю та її природні ресурси впродовж усього часу проведення реформи (до її логічного завершення). Проте цей принцип було кардинально порушено. Адже на час прийняття Декларації про державний суверенітет України (1990 р.) було розпочато земельну реформу на землях “державної власності”, пізніше (з 1992 р.) — на землях надуманої “колективної власності”, і на такій міфічній антиконституційній власності, на жаль, протиправно продовжуються дотепер, оскільки з 28 червня 1996 року, з часу прийняття Конституції України, відсутня державна і колективна власність на землю та її природні ресурси, а, навпаки, задекларовано “об'єктами права власності Українського народу”. Тому здійснювана так звана земельна реформа як аграрна вважається нікчемною і такою, що не введена в чинне конституційне поле України.

Розв'язання проблематики із захисту власних прав на володіння, користування і розпорядження землею та її природними ресурсами як природними об'єктами права власності Українського народу в усіх сферах життєдіяльності від дій будь-якого ворога на “внутрішньому гібридному фронті”, що породив проблеми монополії і корупції, має відбуватися прозоро, правдиво і відповідально. Пошук дієвих форм, методів і засобів протидії такій внутрішній і зовнішній агресії, особливо тепер, залишається надважливим і невідкладним завданням “людини третього тисячоліття” як ключовим.

Стан глобалізації та відкритих і прихованих протиріч, в якому знаходяться спільноти світу (включно із воєнним геноцидом РФ на теренах України), а також окремі “клани” і “нелюди”, особливо тепер, вказує на те, що для формування “людини третього тисячоліття” надважливу роль відіграє Космічна сутність

(природний порядок) та реально проявлений український норв 2014 року, особливо після 24 лютого 2022 року, який розбудив усе цивілізоване людство. Генетична основа буття українського етносу на предковичній українській землі проявила притаманні інваріантні риси, які знаходяться в стані життєдайної людяності, космічного першопрохідництва, інноваційної винахідливості, гармонії мислення і творчої наснаги, що генетично і духовно переходять (проявляються) крізь суб'єктність поколінь славетних предків етнічних українців, їх сімей, родин і родів.

Інваріантні риси як стан розвитку новітніх інтересів етнічних українців, що виступають еталоном життєдіяльності для всіх повноправ-

них громадян України, є дієвими, оскільки вони “натуральні” і базуються на цілковитій узгодженості із засадами конституційно вмотивованих імперативів.

Практичний розв'язок наявних проблем у земельних відносинах і в природокористуванні значною мірою залежить від спроможності осмислення конституційних прав людини-громадянина (разом — “Український народ”) як головного суб'єкта земле- і природокористування та від оперативності втілення Радою національної безпеки і оборони України та Верховною Радою України, науково обґрунтованих комплексних і системних заходів “Нової парадигми звернення земельної реформи в Україні”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалів О.І. Основні особливості економіки природокористування в процесі регулювання земельних відносин. *Інноваційна економіка*. 2012. № 4. (30). С. 262–265.
2. Декларація про державний суверенітет України № 55-ХІІ від 16 липня 1990 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/55-12> (дата звернення: 12.04.2024).
3. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
4. Ковалів О.І. Особливості конституційних імперативів збалансованого користування природними об'єктами в агросфері України. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 4. С. 25–35. DOI: 10.33730/2310-4678.4.2023.292712.
5. Балюк С.А., Шимель В.В., Соловей В.Б. Про стан та завдання відновлення, охорони і управління ґрунтовими ресурсами України. *Вісник аграрної науки*. 2024. № 2 (851). С. 5–10.
6. Камінський В.Ф., Адамчук В.В., Булгаков В.М., Надикто В.Т. Агроінженерні підходи щодо збереження родючості ґрунтів. *Вісник аграрної науки*. 2021. №11 (824). С. 5–16.
7. Ковалів О.І. Головна неврегульована в Україні передумова погіршення якісного стану природних об'єктів. *Збалансоване природокористування*. 2020. № 4. С. 5–16. DOI: 10.33730/2310-4678.4.2020.226618.
8. Ковалів О.І. Дискурс стану наукових досліджень із питань врегулювання земельних відносин в агросфері України. *Збалансоване природокористування*. 2024. № 1. С. 12–22. DOI: 10.33730/2310-4678.1.2024.302615.
9. Шакун В.І., Гейець В.М., Бородіна О.М. Забезпечення прав людини в земельних правовідносинах: соціально-економічні та правові основи. *Журнал Національної академії правових наук України*. Вип. 29. 2022. № 1. С. 59–69.
10. Шевцов В.Ю. Скарбниця. Д.: Арт-Прес. 2004. 178 с.
11. Ковалів О.І. Звернення земельної реформи в Україні: нова парадигма: монографія. Київ: ДІА, 2016. 416 с.
12. Вернадський В.І. Биосфера и ноосфера. М.: Айрис-пресс, 2004. 576 с.
13. Ковалів О.І. Сутність конституційної формули захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання в процесі користування природними об'єктами чужої власності. *Збалансоване природокористування*. 2019. № 4. С. 87–100. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.4.2019.199082>
14. Kovaliv O. Теоретично-методологічні засади звернення земельної реформи в Україні як нова парадигма. *WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA*. 2016. № 3 (10). P. 35–47.
15. Ковалів О.І. Конституційна правда лікує земельні рани. *Урядовий кур'єр*. 2020. № 186. С. 6.

THE GENESIS OF THE SUBJECTIVITY OF THE ALGORITHM FOR THE USE OF NATURAL OBJECTS OF THE PROPERTY RIGHTS OF THE UKRAINIAN PEOPLE

Kovaliv O.

Doctor of Economic Sciences, Chief Researcher

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)

e-mail: okovaliv@ukr.net;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4908-7963>

The author points out the need for scientific research into the priority of legal subjectivity among all participants to land relations and the balanced use of natural objects of property rights of the Ukrainian people, including in the agricultural sector, which is considered to be a relevant and key factor in solving the existing problems of land monopoly and corruption in Ukraine. The purpose of the article is to systematize and summarize the new knowledge of constitutional land pragmatism gained by the author to substantiate the legal priority of balanced use of natural objects as the main national wealth from the perspective of national interests. The author examines the conceptual, legislative, programmatic, organizational and other approaches to the implementation of the so-called land reform in Ukraine. The author reveals the variability of forms of ownership of land and its natural

resources from the beginning of perestroika of the USSR to the present day, which have given rise to the existing “market land problems” in Ukraine on an unconstitutional basis. It is established that the newest innovative interests of ethnic Ukrainians, as well as all full-fledged citizens of Ukraine, especially now, are fully consistent with the constitutionally motivated imperatives of land relations and nature management. It is proved that the introduction of effective forms, methods and means of counteracting the current internal corrupt aggression is a crucial and urgent task. For the first time, the author outlines the invariant features inherent in the Ukrainian ethnos, which are in a state of life-giving humanity, space pioneering, innovative ingenuity, harmony of thinking and creative inspiration, genetically and spiritually passed on (manifested) through the subjectivity of generations of glorious ancestors of ethnic Ukrainians, their families, clans and families. The practical solution to the existing problems in land relations and nature management largely depends on the prompt implementation by the National Security and Defense Council of Ukraine and the Verkhovna Rada of Ukraine of the author’s scientifically based systemic measures of the “New Paradigm for the Implementation of Land Reform in Ukraine”.

Keywords: Constitution of Ukraine, Ukrainian people, land relations, nature management, sustainable development, livelihoods, property subject.

REFERENCES

1. Kovaliv, O.I. (2012). Osnovni osoblyvosti ekonomiky pryrodokorystuvannia v protsesi rehuliuвання zemelnykh vidnosyn [The main features of the economy of nature use in the process of regulating land relations]. *Innovatsiina ekonomika — Innovative economy*, 4 (30), 262–265 [in Ukrainian].
2. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy № 55-XII vid 16 lypnia 1990 roku [Declaration on State Sovereignty of Ukraine No. 55-XII of July 16, 1990]. (1991). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/55-12> [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady — Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 30 [in Ukrainian].
4. Kovaliv, O.I. (2023). Osoblyvosti konstytutsiinykh imperatyviv zbalansovanoho korystuvannia pryrodnyimi ob'єktamy v ahrosferi Ukrainy [Peculiarities of the constitutional imperatives of balanced use of natural objects in the agricultural sector of Ukraine]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia — Balanced Nature Management*, 4, 25–35 [in Ukrainian]. DOI: 10.33730/2310-4678.4.2023.292712.
5. Baliuk, S.A., Shimel, V.V., Solovei, V.B. (2024). Pro stan ta zavdannia vidnovlennia, okhorony i upravlinnia gruntovymy resursamy Ukrainy [About the state and tasks of restoration, protection and management of soil resources of Ukraine]. *Visnyk ahrarynoi nauky — Herald of Agrarian Science*, 2 (851), 5–10 [in Ukrainian].
6. Kaminskyi, V.F., Adamchuk, V.V., Bulhakov, V.M., Nadykto, V.T. (2021). Ahroinzhenerni pidkhody shchodo zberezhenia rodiuchosti gruntiv [Agroengineering approaches to preserving soil fertility]. *Visnyk ahrarynoi nauky — Herald of Agrarian Science*, 11 (824), 5–16 [in Ukrainian].
7. Kovaliv, O. (2020). Holovna nevrehulovana v Ukraini peredumova pohirshennia yakisnoho stanu pryrodnykh ob'єktiv [The main unregulated in Ukraine prerequisite for the deterioration of the quality of natural objects]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia — Balanced Nature Management*, 4, 5–16. DOI: 10.33730/2310-4678.4.2020.226618. [in Ukrainian].
8. Kovaliv, O.I. (2024). Dyskurs stanu naukovykh doslidzhen Iz pytan vrehuliuвання zemelnykh vidnosyn v ahrosferi Ukrainy [Discourse on the state of scientific research on the regulation of land relations in the agricultural sphere of Ukraine]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia — Balanced Nature Management*, 1, 12–22. DOI: 10.33730/2310-4678.1.2024.302615 [in Ukrainian].
9. Shakun V., Heiets, V., Borodina, O. (2022). Zabezpechennia prav liudyny v zemelnykh pravovidnosynakh: sotsialno-ekonomichni ta pravovi osnovy [Ensuring human rights in land legal relations: socio-economic and legal foundations]. *Zhurnal Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy — Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29, 1, 59–69 [in Ukrainian].
10. Shevtsov, V.Yu. (2004). Skarbnytsia [Treasury]. D.: Art-Pres [in Ukrainian].
11. Kovaliv, O.I. (2016). Zvershennia zemelnoi reformy v Ukraini: nova paradyhma: monohrafiia [The accomplishment of land reform in Ukraine: a new paradigm]. Kyiv: DIA [in Ukrainian].
12. Vernadskyi, V.I. (2004). Byosfera i noosfera [Biosphere and noosphere]. M.: Ajrys-press [in Russian].
13. Kovaliv, O.I. (2019). Sutnist konstytutsiinoi formuly zakhystu prav usikh sub'єktiv prava vlasnosti i hospodariuvannia v protsesi korystuvannia pryrodnyimi ob'єktnymy chuzhoi vlasnosti [The essence of the constitutional formula for the protection of the rights of all subjects of property rights and management in the process of using natural objects of another's property]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia — Balanced Nature Management*, 4, 87–100. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.4.2019.199082>. [in Ukrainian].
14. Kovaliv, O. (2016). Teoretychno-metodolohichni zasady zvershennia zemelnoi reformy v Ukraini yak nova paradyhma [Theoretical and methodological principles of land reform in Ukraine as a new paradigm]. *WSPUPRACA EUROPEJSKA*, 3 (10), 35–47 [in Ukrainian].
15. Kovaliv, O.I. (2020). Konstytutsiina pravda likuie zemelni rany. [Constitutional truth heals land wounds]. *Uriadovi kurier — Government Courier*, 186 (6800), 6 [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ковалів Олександр Іванович, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник, Заслужений працівник сільського господарства України, Інститут агроекології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, 03143, Україна; e-mail: okovaliv@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4908-7963>)